

ANLATIMLARINA GÖRE CÜMLELER

Öznel Ve Nesnel Anlatımlı Cümleler

Öznel Anlatımlı Cümleler

Söyleyenin duygu ve düşüncelerini içeren, doğruluğu veya yanlışlığı kişiden kişiye değişen cümlelere öznel anlatımlı cümleler denir.

- Bilgi edinmenin en kolay yolu kitap okumaktır.
- Şairin okunması gereken şiirlerinin başında "Su ve Kar" gelir.
- Hayvanat bahçesindeki maymunlar çok sevimliydi.

Nesnel Anlatımlı Cümleler

Söyleyenin duygu ve düşüncelerini içermeyen, doğruluğu veya yanlışlığı kişiden kişiye değişmeyen, kanıtlanabilir cümlelere nesnel anlatımlı cümleler denir.

- Kutup ayıları, Kuzey Kutbu'nda ve çevresinde yaşar.
- Sahra Çölü, dünyanın en büyük çölüdür.
- Yazarın son kitabı "Şah Sultan" piyasaya çıktı.

ETKİNLİK

- Uzun boşluğu dondurucu soğuklukta, kapkaranlık, ürkütücü ve tamamıyla sessizdir.
- Jüpiter'in 67 adet uydusu bulunmaktadır.
- Üçüncü hikaye, kitabının en güzel hikayesiydi.
- Sanatçının son eseri, ilkinden daha çok satış yaptı.
- Yemek yarışmasındaki Mehmet Şef, eğlenceli bir adamdı.

Soru 1

Öznel anlatım, kişisel görüşler içerir. Nesnel anlatım ise kişisel görüşlerden uzak, kanıtlanabilir yargılarla oluşturulur.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki medya metnlerinin hangisinde öznel bir anlatıma başvurulmuştur?

- A) Kafkas Üniversitesinde yapılan bir araştırmaya göre Türkiye'de 193 çeşit peynir üretiliyor. Üretilen toplam peynir miktarının yaklaşık %96'sı inek sütünden elde ediliyor. Türkiye'de en çok tüketilen peynir çeşidi ise beyaz peynir.
- B) RoboGait, yürüme yeteneğinin tekrar kazanılması ve geliştirilmesi için kullanılan robot destekli bir yürüyüş rehabilitasyon sistemidir. Bu sistemle, yürüme zorluğu çeken hastaların bir askı yardımıyla yürüyüş bandı üzerinde, doğal yürüyüş biçimine uyarak yürütmesi sağlanıyor.
- C) Son dönemlerde yapay zekâ üzerine çalışmalar artmaya başladı. Yapay zekâ sistemlerinin yine de istenen düzeye erişemediğini düşünüyor, bunu da teknik imkânsızlıklardan ziyade insan beyninin tam olarak anlaşılamamış olmasına bağlıyorum. Beyinle ilgili daha derin araştırmalar yapılmadan yapay zekâ konusunda gelişme sağlanamayacaktır.
- D) Bir teleskobun ne kadar kuvvetli olduğu aynasının çapı, bir diğer deyişle teleskobun açıklığı ile belirlenir. Bir teleskop, çapı ne kadar büyükse o kadar güçlüdür yani sönük gök cisimlerinin bile detaylı görüntüsünü oluşturabilir.

MEB ÖRNEK SORU

2. (I) Mandala desenleri, belirli bir düzen içerisinde tekrar eden çizim ya da şekillerden oluşur. (II) Desenler merkezden başlayıp dışarı doğru dairesel olarak devam eden bir örüntü izler. (III) Mandala desenlerine benzer desenler pek çok yerde karşımıza çıkar. (IV) Çini desenli tabaklarda, camilerin kubbelerinde, anelerimizin ördüğü kıymetli dantellerde...

Numaralanmış cümlelerden hangisi kanıtlanabilirlik açısından diğerlerinden farklıdır?

- A) I.
- B) II.
- C) III.
- D) IV.

Doğrudan ve Dolaylı Anlatım

Doğrudan Anlatım

Bir kişinin herhangi bir konudaki görüş ve düşüncesini ifade eden cümle hiçbir değişikliğe uğramadan aktarılıyorsa bu cümle “doğrudan anlatım” cümle olur.

- “Kurdun seksen masalı var, hepsi de kuzunun üstüne.” demiş atalarımız.
- Sana artık inanmıyorum, diyerek masadan uzaklaştı.
- Mevlâna “Cahil kimsenin yanında kitap gibi sessiz ol.” demiştir.

Dolaylı Anlatım

Başkasından alınan sözün, cümledeki yargıyı değiştirmeden kendi sözcüklerimizle aktarılmasına “dolaylı anlatım” denir.

- “Mevlâna, cahil kimsenin yanında kitap gibi sessiz olmamızı söylemiştir.
- Bana inanmadığını söyleyerek masadan uzaklaştı.
- Hüseyin, hafta sonunda sinemaya gideceğini ifade etti.

ETKİNLİK

- Başarı için çok çalışmak gerekir.
- Açılış konuşması yapacağım için heyecanlanıyorum, demişti.
- Hiçbir tartışmanın tartışma ile kazanılmayacağını söylerdi, edebiyat öğretmenim.
- Bir düşmanı affetmek bir dostu affetmekten daha kolaydır, diyen insanlar tanıdım ben.

Duygusal Ve Abartılı Anlatım

Duygusal Anlatım

Sevinç, hüznün, beğenme, sitem, şaşma, pişmanlık gibi duyguların yansıtıldığı cümlelerde duygusal anlatım vardır.

- Akvaryumdaki balık ne kadar da sevimli!
- Yarın karne alacağımız için çok heyecanlıyım.
- Ödevlerimi eve gelir gelmez yapsaydım keşke!

Abartılı Anlatım

Bir olayın, durumun, kavramın ya da varlığın özelliklerini anlatmak için onu olduğundan daha fazla ya da daha az göstererek yapılan anlatıma abartılı anlatım denir.

- On katlı binayı göz açıp kapayıncaya kadar boyadılar.
- Bu kadar güzel saz çalman için bir fırın ekmek yemen gerek.
- O kadar susadım ki okyanusları bile içebilirim.

Etkinlik

- Seni yeniden görebilmeyi o kadar çok istiyorum ki...
- Sahneye çıkma sırası bende, bacaklarım titriyor.
- Belki bin kez dedim sana hareketlerine dikkat et diye.
- O kadar güçlüdürki taşı sıkça suyunu çıkarır.

3. I. Zavallı hayvana araba çarpmış, vah vah! (Duygusal anlatım)
- II. Öyle iştahlıydı ki bir oturuşta iki porsiyon yemek yedi. (Abartılı anlatım)
- III. Küçük çocuğu piyanonun başında görünce hayretler içinde kaldım. (Duygusal anlatım)
- IV. Bu öyle güçlü bir araçtır ki dağları yüklesen bana mısın demez. (Abartılı anlatım)

Numaralanmış cümlelerden hangisinin anlatım özelliği yay araç içinde yanlış verilmiştir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

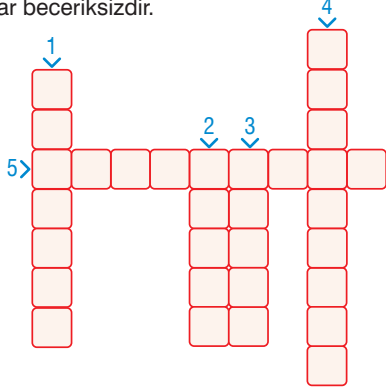

Etkinlik - 2

Bulmaca

Aşağıdaki cümlelerde bulunan duyguları alttaki bulmacaya yazınız.

- Yıllardır ne kendisi bize gelir ne de bizi evine davet eder.
- Hayri amcamın bu saatte evde ne işi var?
- Koca pastadan bana da bir dilim ayıramadın mı?
- Denize girmeden önce suyun soğuk olup olmadığına bakmalıydım.
- Benim bildiğim Merve, bırakın yemek yapmak yumurta kırma-yacak kadar beceriksizdir.

- I. Ganj üzerinde bir tekne gezintisi yapalım dedik. Tekne öyle yavaş yol alıyor ki!.. Adam bir eliyle teknenin kıyısına tutunmuş, bir eliyle de su içinde denge sağlamaya çalışıyor. Senden rahatsız oluyorum, çekil git, demeye yüzüm tutmadı. Aslında ondan rahatsız olmuyordum. Tersine, bana verdiği bilgiler ilgimi çekiyordu.
- II. Annem dışarı çıkarsa çantasını hep yanında taşır. Çantasında 2000 yılından beri satın aldığı, fiyatı 50 liranın üzerinde olan her şeyin fişini saklar. Bu çantada başka neler yoktur ki: peçeteler, ilaçlar, kesme şeker, naneli şeker, tırnak makası, iğne, iplik...
- III. Geçen yaz bir arkadaş ziyareti için Adana'ya gitmiştim. Aylardan temmuz, hava sıcak! Sıcak da laf mı? Kasaptan bütün bir kuzu al, koy güneşin altına. Bir saat sonra afiyet olsun! Anladım ki yazın gitmemek lazım güneye.

Numaralanmış parçalardan hangilerinde abartılı anlatım söz konusudur?

- A) Yalnız III. B) I ve III.
C) II ve III. D) I, II ve III.

Örtülü Anlam

Bir cümlenin anlamından çıkarılabilecek diğer anlamlara "örtülü anlam" denir. Bir cümlede birden fazla örtülü anlam bulunabilir.

- Okul pikniğine Levent de katılacaktı.
- Yine verdiği sözde durmadı.
- Eserlerinde daha çok yalnızlık temasını işler.

- I. Maalesef Yasemin artık kardeşiyle ilgilenmiyor.
II. Hazirandaki etkinlikte yarışmalar da varmış.
III. Balık tutmak için Avcılar sahiline gittiğini duydum.
IV. Benim düşüncelerimi sadece sen anlayabiliyorsun.

Yukarıda numaralanmış cümlelerden hangisinde örtülü anlam yoktur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

- Aşağıdaki cümlelerden hangisinde örtülü anlam vardır?

- A) Kaldırımlara döşenen taşların görünümünü çok beğendim.
B) Anladığım kadıyla trafik sınavından yine geçer not alamamışsın.
C) Hayallerinizin peşinden gitmenizi bütün kalbimle isterim.
D) Ülkemizin gelişimine katkı sağlayacak çalışmalar planlandı.

Olumlu ve Olumsuz Anlatım

Olumlu Cümle (Olumlu Anlatım)

Cümledeki yargının gerçekleştiğini ya da gerçekleşeceğini bildiren yargılardır:

- Bugün en sevdiğim arkadaşım ile buluşacağım.
- Yemekler sıcacıktı.
- Seni ben mi alayım?

Olumsuz Cümle (Olumsuz Anlatım)

Cümledeki yargının gerçekleşmediğini ya da gerçekleşmeyeceğini bildiren yargılardır.

- Bugün en sevdiğim arkadaşım ile buluşmayacağım.
- Yemekler sıcak değildi.
- Seni ben almayayım mı?

Biçimce Olumlu Anlamca Olumsuz Cümleler

- Ne gelen var ne giden. (Gelen, giden yok.)
- Ben mi yapmışım tüm bunları? (Ben yapmadım.)

Biçimce Olumsuz Anlamca Olumlu Cümleler

- Seni sevmiyor değilim. (Seni seviyorum.)
- Aslında param yok değil. (Aslında param var.)
- Beni kim sevmez ki? (Beni herkes sever.)

Cümleler	Olumlu	Olumsuz
Top oynarken üstü başı kirlenmiş.		
Manzara pek de güzel değildi.		
Görünüşe göre çok acelesi vardı.		
Olan bitenin farkında değildi.		
Yaşanan kazada arabanın camları kırıldı.		
Neyse ki kimse ölmedi.		
Sabahtan beri sular akıyor.		

Cümleler	Biçimce		Anlamca	
	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz
Ne çok çalıştığını bilmez miyim?				
Ne kendi uyudu ne bizi uyuttu.				
Bu konuya hassasiyet gösterenler de yok değil.				
İnsan arkadaşına küser mi hiç?				
Gözlerindeki mutluluğu fark etmiyor değilim.				
Sofrada neredeyse yok yok.				
Oruç tutarken acıkıyor değil.				

ÜSLUP CÜMLELERİ

Bir duygunun, bir düşüncenin anlatım biçimidir. Sanatçının dili kullanma biçimi, anlatım şekli üslupla ilgilidir. Cümlelerin uzunluğu, kısalığı, sözcük seçimi vb. sanatçının üslubunu ortaya koyar. Bir metne yöneltilen “**Nasıl anlatılmış?**” sorusu, üslubun cevabıdır.

- Bu romanda yazar, kişilerin psikolojisini yalın bir Türkçeyle anlatmış.

İÇERİK CÜMLELERİ

Bir metnin neyden bahsettiği ne anlattığı ne ile ilgili olduğu o metnin içeriği yani konusu ile alakalıdır. Bir metnin içeriğini bulmak için “**Ne anlatıyor?**” sorusunu sormamız gerekir.

- Bu romanda yazar, tek bacağı kemik veremi olmuş bir çocuğun çektiği acıları anlatıyor.

7.

(I) *Güneş Yiyen Çingene*, Buket Uzuner'in dokuz öyküsünden oluşuyor.

(II) Buket Uzuner bu kitabında "gülmek ve düşlemek" eylemlerini ciddiye almamızı öneriyor.

(III) *Güneş Yiyen Çingene*, "Erişilmeyecek hiçbir şey yoktur çünkü aslında her şey insanın kafasındadır. Güneş bile erişilmez değil

artık!" diyor. (IV) Her zamanki gibi bütün bunları özgün kara mizah ve güler yüzlü ciddiyet renkleriyle anlatıyor Buket Uzuner.

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangisi Buket Uzuner'in üslubu ile ilgili bir yargı taşımaktadır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

8.

Aşağıdaki cümlelerden hangisinde aşamalı bir durumdan söz edilmektedir?

- A) Ninem bazı ilaçlarını iki günde bir kullanıyor.
B) Okulumuzun bahçesinde düzenleme çalışmaları yapılıyor.
C) Önümüzdeki yıl bu binanın yerine yenisi yapılacak.
D) Güney Anadolu'da hava sıcaklığı gün geçtikçe artıyor.

AŞAMALI DURUM BİLDİREN CÜMLELER

Bir durumun olumlu ya da olumsuz yönde, giderek değiştiğini bildirir.

- Havalar günden güne ısınıyor.
- Herkes günbegün büyüyen bu sorunu tartışıyor.